

Preventiv 2016

Plan da finanzas 2017 - 2021

M E S S A D I

dalla suprastanza communal a al cussegl da vischnaunca

Preziau signur president
Preziadas signuras cusseglieras
Preziai signurs cussegliers

Cun l'entschatta da 2016 ha la Regenza mess en vigur la refurma dall'ulivaziun da finanzas. Pertuccadas ein oravontut las spartas scolaziun e formaziun, sanadad, susteniments socials e l'ulivaziun dallas resursas. Per la vischnaunca da Mustér ha la nova ulivaziun da finanzas per saldo neginas consequenzas finanzialas. Las plientradas ni ils respargns da rodund 1 milliun francs vegnan cumpensai cun reducziuns da contribuziuns ni expensas supplementaras. Ord quei motiv ei ina cumparegliaziun tier singulas posiziuns buca pusseivla.

Analisa dallas finanzas

Il 9 d'october 2015 ei il cussegl da vischnaunca vegnius informaus en detagl davart la situaziun finanziaria dalla vischnaunca. En quei connex ei ton il svilup dils deivets dils davos onns sco era la prevista cun mantener il pei da taglia sco era cun reducir tal tenor la moziun da cusseglier Flavio Murer e consutsignaders vegnida presentada.

Suenter ina buna e fundada discussiun ha il cussegl da vischnaunca incaricau cun 12 encunter 3 vuschs la suprastanza communal da preparar il preventiv 2016 cun in pei dalla taglia sin las entradas e la facultad da 120% dalla taglia cantunala ed in pei da taglia per la taglia sin schischom da 1.7‰ (sco tochen dacheu) cun presentar pusseivladads per ina meglieraziun finanziaria dalla vischnaunca. Plinavon ha il parlament cun 14 encunter 1 vusch dau alla suprastanza communal l'incarica da preparar la revisiun parziala dil regulativ da taxas tier la lescha davart igl allontanament e la purificaziun dallas auas tenor la proposta menziunada el messadi 32-2013/2016.

Cunquei ch'il cussegl da vischnaunca ei vegnius informaus detagliadamein davart las finanzas communalas cul messadi 32-2013/2016, serestrenscha quest messadi sulettamein sil preventiv 2016 sco era sil plan da finanzas 2017-2021.

Informaziun publica

Il 28 d'october 2015 ha giu liug in'informaziun publica davart la situaziun finanziaria dalla vischnaunca. La preschientscha representativa da rodund 80 personas ha documentau il grond interess pil futur finanziel ed il svilup da nosa communitad.

Suenter in'informaziun fundada entras la suprastanza communal han ils presents saviu s'exprimer. Las personas che han priu il plaid ein stadas unanimamein digl avis che l'actuala situaziun finanziaria dalla vischnaunca e las prognosas pil futur lubeschien buca ina reducziun dil pei da taglia. Per garantir in bien prosperar dalla vischnaunca seigi ei pli impurtont da promover investiziuns sco era da mantener ed augmentar las plazzas da lavur. Era igl augment dallas taxas da diever per la canalisaziun e la serenera ei buca vegnius mess en damonda. Cun quella tenuta ein las decisiuns dil cussegl da vischnaunca dils 9 d'october 2015 vegnidas confirmadas.

Survista generala dil preventiv 2016

Il quen current preveda expensas da 13.63 milliuns ed entradas da 14.23 milliuns francs. Aschia seresulta in surpli d'entradas da frs. 591'900.--. Grazia als fetg buns quens dils davos onns (retuorn a tschep Ovra Russein, tscheins d'aua e vendita d'energia) havein nus saviu reducir marcantamein ils deivets bancars ed entras amortisaziuns supplementaras era la facultad administrativa. Cheutras ein las amortisaziuns ordinaras sereducidas sin frs. 632'400.--. Il preventiv 2016 preveda investiziuns da 5.62 milliuns ed entradas da 1.50 milliuns francs. Ordlunder seresultan investiziuns da netto 4.12 milliuns francs. Suenter haver risguardau il cash-flow da frs. 979'900.-- resta in deficit da finanziaziun da frs. 3'136'000.--.

Entginas constataziuns

Sco usitau vegnan las singulas posiziuns dil preventiv explicadas e motivadas en in commentari detagliau ed el program d'activitad. Perquei serestrenschein nus el messadi sin entginas indicaziuns supplementaras.

Cuosts da tgira per attempai - contribuziun communal

Tenor la clav da repartiziun cantunala dils cuosts per la tgira ston las vischnauncas separticipar cun ina contribuziun, la quala ei dependenta dil grad da tgira. Gest a vesta dalla demografia e da pli aultas aspectativas da veta vegnan quels cuosts a s'augmentar marcantamein el futur. Quellas contribuziuns ein debitadas independent dil liug da tgira.

Era en autras vischnauncas ed auters cantuns caschuna il rasant augment dils cuosts da tgira fastedis. En singulas vischnauncas svizras ha quei svilup schizun menau tier in augment dil pei da taglia. Sche las vischnauncas ston impunder adina dapli daners pils cuosts da sanadad, mauncan quels daners per ademplir autras impurtontas incaricas. Nos politichers sin palancau federal e cantunal ein dumandai d'agir e procurar per ina correctura da quei svilup nuncontrollabel.

Scolaziun e formaziun – in'impurtonta incarica

Ils cuosts per la scolaziun e formaziun creschan per rodund frs. 300'000 visavi il preventiv 2015 resp. il quen 2014. Ils motivs principals pigl augment ei la nova ulivaziun da finanzas cul detretschament dallas incaricas denter cantun e vischnauncas. Cheutras sereduceschan las contribuziuns cantunales per la scola populara considerablamein (da 45% sin rodund 14%). Era las subvenziuns cantunales pils transports da scolars ein marcantamein pli bassas. Da niev ston las vischnauncas separticipar alla finanziaziun dil sutgimnasi cun frs. 14'550.-- per scolar. Perencunter surpren il cantun cumpleinamein ils cuosts per las scolas professiunalas. El preventiv 2016 ei aunc cunteniu il quen final dallas scolas professiunalas digl onn vargau, il qual la vischnaunca retscheiva mintgamai la primavera digl onn proxim.

Plinavon ei cunteniu el preventiv la contribuziun annuala da frs. 58'300.-- alla scola gimnasiala claustrala, la quala la vischnaunca ha da pagar durant tschun onns. Las contribuziuns dallas vischnauncas dalla regiun importan totalmeins frs. 280'000.-- e vegnan repartidas tenor impurtonza sin las vischnauncas (Cadi 70%, Foppa e Lumnezia 30%). Ils gimnasis privats ein confruntai cun pliras sfidas sco per exempel sminuaziun marcanta dil diember da scolars, pretensiuns da qualidad augmentadas, politica da centralisaziun. Il gimnasi claustral ha per la Surselva ed en special per Mustér ina fetg gronda muntada. El ei in'impurtonta petga economica che porscha attractivas plazzas da lavur en ina biala cuntrada da habitar.

Expensas pil socialesser creschan

Ils davos onns ein ils cuosts per susteniments publics carschi surproporzionalmeins. Avon entgens onns caschunavan ils burgheis da Mustér ella Bassa la gronda part dils cuosts. Actualmeins perencunter occuora la gronda part dils cuosts per susteniments per habitonts en vischnaunca. Il fatg ch'era persunas pli giuvnas ein dependentas da susteniments publics ei in grond problem ed ina sfida per nossa societad. La finamira principala ei d'integrar las persunas el process da lavur e cheutras crear bunas structures pil futur.

Cun l'ulivaziun da finanzas surpren il cantun ils cuosts pils susteniments da burgheis en auters cantuns sco era ils cuosts pigl internament. Persuenter sto la vischnaunca surprender cumpleinamein ils cuosts pil susteniment da habitonts en vischnaunca. Ultra da quei sto la vischnaunca naven da 2016 separticipar vid ils cuosts pil survetsch social dalla Surselva cun frs. 59'400.-- per onn.

Ovra Russein (ORU)

L'Ovra Russein obtegn naven digl 1. d'october 2015 dalla swissgrid ag contribuziuns federalas (KEV). La contribuziun provisorica (dependent dalla produenziun) munta a 11.7 rp./kWh per in cuoz da rodund 20 onns. Corrispudentameins vegn l'energia vendida directameins alla swissgrid ag e buca pli als partenaris tenor lur participaziuns. Il gudogn che seresulta vegn repartius sils partenaris tenor participaziun en fuorma d'ina dividenda (Axpo 60%, vischnauncas da Sumvitg e Mustér mintgamai 15% e cantun 10%).

Constataziuns generalas

La plipart dallas expensas ei ligiada, seigi quei muort il dretg surordinau, muort cunvegna ni collaboraziuns intercommunalas. Corrispudentameins ei il spazi d'agir fetg limitaui. Supplementarmeins meinan mesiras da spargn tier confederaziun e cantun a plicuosts tier las vischnauncas, las qualas san buca adossar vinavon las expensas. In exempel ein las mesiras da spargn tier la cassa d'invaliditad, quei che ha per consequenza dapli cuosts per susteniments publics.

Mesiras per meglierar la situaziun finanziaria dalla vischnaunca

Tenor incarica dil cussegl da vischnaunca ha la suprastonza communal retschercou pusseivladads da meglierar la situaziun finanziaria dalla vischnaunca. Quellas ein vegnidas discussiunadas cun la cumissiun da gestiun. En la tabella aschuntada ein las mesiras enumeradas. Quellas ein denton buca risguardadas el preventiv 2016, damai che la suprastonza communal ei dil meini da desister da talas. Las biaras dallas mesiras han consequenzas negativas, seigi quei cun reducir prestaziuns sco era la qualidad da nossas purschidas. Cun in cash-flow da rodund frs. 980'000.-- contonschin nus plinavon la finamira fixada en connex cun l'approbaziun dil preventiv 2015.

En connex cun las stentas da meglierar la situaziun finanziaria dalla vischnaunca citein nus ord La Quotidiana il schef dall'armada svizra, André Blattmann, ch'ei sexprimius a caschun dil Forum claustral dils 27 d'october 2015 sco suonda: "Ins sevilenta adina mo si sur dils cuosts, era sch'ins ei gnanc diltuttatfatg pertscharts dalla valeta".

Considerablas investziuns per 2016

A vesta dil mudest cash-flow ein las pusseivladads da far investziuns limitadas. Era absorbescha il manteniment dall'infrastructura (construcziun bassa ed aulta) ina grond part da nossas resursas. Igl onn 2016 ein investziuns en suandontas vias communalas previdas:

- Via Sogn Gions (lavurs finalas)
- Via Sogn Placi (construcziun)
- Via Run (procedura/construcziun)
- Via da quartier Caschuarz II (avertura)

Dapli detagls davart las investziuns previdas ein d'anflar el program d'actividad 2013 - 2016 (messadi 33-2013/2016).

Impurtonts projects ein sin rucca

Meglieraziun funsila - per agricultura, mistregn e turissem

Il settember/october 2015 ei il project davart la meglieraziun funsila staus exponius. Enteifer quei temps eis ei stau pusseivel d'inoltrar protestas. Las protestas che san buca vegnir liquidadas en cunvegnas e ch'il departament cantunal sto prender ina decisiun vegnan liquidadas ensemen cun l'approbaziun dil project d'exposiziun. Quei vegn a succeder pér suenter la votaziun dil pievel. Ord quei motiv sto il messadi davart il project dalla meglieraziun funsila cuntener denter auter la resalva ch'il project sa vegnir adattaus sin fundament da protestas aunc buca liquidadas. Suenter che la cumissiun da meglieraziun ha surluvrau il project e las instanzas cantunalas e federalas han sancziunau la meglieraziun da Mustér, vegn la populaziun a decider l'entschatta 2016 davart in credit brut da rodund 28 milliuns francs per la meglieraziun funsila. Previdas ein investziuns annualas da rodund 1 milliun francs. Cun quei che las contribuziuns cantunalas e federalas importan 85% dils cuosts reconuschi, sto la vischnaunca quintar cun cuosts restonts da ca. frs. 120'000.-- per onn. Cun ina contribuziun communal mudesta eis ei pusseivel da realisar in project che garantescha era a nossa branscha da construcziun lavur sur decennis.

Ulteriurs impurtonts projects sco:

- l'illuminaziun publica cul niev sistem da LED
- il rempar Val Acletta per augmentar la segirtad e reducir la zona da prighel
- la revisiun dalla planisaziun locala per crear bunas premissas per in bien svilup

ein descrets detagliadamein el program d'actividad 2013-2016 (messadi 33-2013/2016).

Survesta finanziaria

Suenter haver fatg differentas adattaziuns se presenta il preventiv 2016 sco suonda:

<u>Quen current</u>	Preventiv 2016	Preventiv 2015	Quen 2014
Entradas	frs. 14'226'400	frs. 15'670'600	frs. 14'817'970
Expensas	frs. 13'634'500	frs. 15'276'100	frs. 14'506'719
Surpli entradas	frs. 591'900	frs. 394'500	frs. 311'251

Quen d'investiziun

Investiziuns bruttas	frs. 5'615'000	frs. 4'682'000	frs. 1'579'802
Entradas	frs. 1'499'100	frs. 2'847'600	frs. 529'253
Investiziuns nettas	frs. 4'115'900	frs. 1'834'400	frs. 1'050'549

Ils 2 da november 2015 ha la cumissiun da gestiun repassau il preventiv ensemen cun la suprastonza communal. La cumissiun da gestiun sustegn la proposta dalla suprastonza communal d'approbar il preventiv 2016. Ella taxescha plinavon la proposta dil pei da taglia per las entradas e la facultad sin 120% dalla taglia cantunala ed il pei da taglia per la taglia sin schischom dad 1.7‰ per giustificada.

Sin fundament dils resultats dils treis emprems quartals savein nus quintar pigl onn 2015 cun in cuntenteivel quen el rom dil preventiv.

Survesta dallas cefras indicativas

Rechnungsjahr (R) / Budget (B)	R 2012	R 2013	R 2014	B 2015	B 2016
Kennzahl	in CHF				
Selbstfinanzierung (Cashflow)	7'903'748	2'703'891	2'196'714	969'300	97'900
Nettoschuld absolut	5'968'639	5'182'581	3'866'898	4'731'898	7'867'898
Nettoschuld je Einwohner ¹⁾	-2'919	-2'511	-1879	-2'299	-3'823
Kennzahl	in Prozent				
Selbstfinanzierungsgrad ²⁾	142	139	209	53	24
Selbstfinanzierungsanteil ³⁾	41	20	16	7	8
Kapitaldienstanteil ⁴⁾	8	7	5	6	3
Zinsbelastungsanteil ⁵⁾	1	1	0	0	0

(1) = Finanzvermögen abzüglich Fremdkapital / Minusbeträge bedeuten eine Verschuldung / Verschuldung klein: bis CHF 1'000; Verschuldung mittel: CHF 1'000 - 3'000; Verschuldung gross: CHF 3'000 - 5'000; Verschuldung sehr hoch: über CHF 5'000

(2) = Selbstfinanzierung in % der Nettoinvestition / Ideal: 100 % und darüber; gut bis vertretbar: 100 - 70 %; problematisch: unter 70 %

(3) = Selbstfinanzierung in % des Finanzertrages / Gut: über 20 %; mittel: 10 - 20 %; schwach: unter 10 %

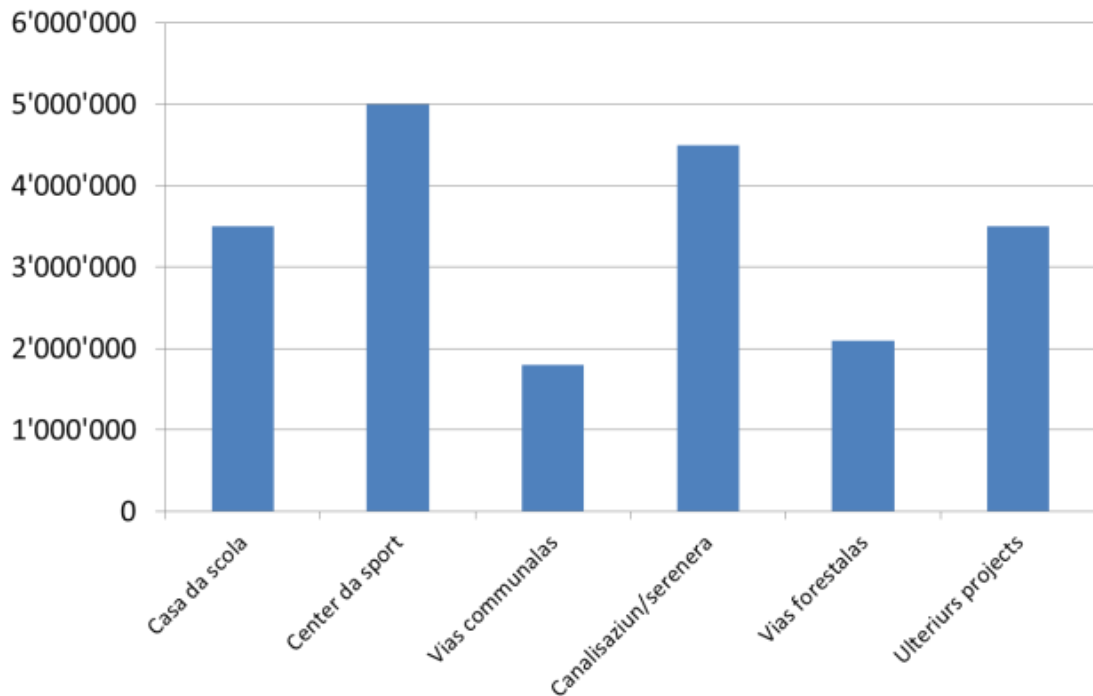
(4) = Kapitaldienst in % des Finanzertrages / Klein: unter 5 %; tragbar: 5 - 15 %; hoch bis sehr hoch: 15 - 25 %; kaum noch tragbar: über 25 %

(5) = Nettozinsen in % des Finanzertrages / Klein: unter 2%; mittel: 2 - 5%; gross 5 - 8 %; sehr hoch (Verschuldung kaum noch tragbar): über 8%

Plan da finanzas

La suprastanza communal ei sefatschentada intensivamein cul plan da finanzas, il qual dat ina survesta a mesa e liunga vosta cun risguardar il svilup dil quen current e dallas investiziuns previdas.

Igl ei previu investiziuns nettas da rodund 20 milliuns francs pils onns 2016 entochen 2021. Las investiziuns en detagl resortan dil program d'investiziun.

Naturalmein che singulas investiziuns ston vegnir etappadas e realisadas tenor las puseivladads finanzialas. Pliras investiziuns han muort la situaziun finanziaria precara stuiu vegnir spustadas sin pli tard. Quellas ein denton exnum necessarias e ston vegnir realisadas ils onns proxims (p.ex. sanaziun da vias, canalisaziun, serenera). Plirs projects previ basegnan aunc il consentiment dalla cuminonza dils votants.

Propostas

En concordanza cun la cumissiun da gestiun

p r o p o n a

la suprastanza communal al cussegl da vischnaunca da:

1. approbar il preventiv 2016 cun suttametter quel al referendum facultativ conform ad art. 21, lit. a dalla constituziun communal;

2. fixar il pei dalla taglia sin las entradas e la facultad sin 120% dalla taglia cantunala ed il pei da taglia per la taglia sin schischom ad 1.7‰ (sco tochen dacheu);
3. prender enconuschientscha dil plan rullont da finanzas 2017 - 2021.

Suprastonza communal Disentis/Mustér
Il president: Il canzlist:

Francestg Cajacob

Andri Hendry

Disentis/Mustér, ils 4 da november 2015

Procedura per la tractaziun dil preventiv 2016

Ils detagls tier las singulas posiziuns ein cuntenidas en in commentari detagliau. Sco usitau, han las cusseglieras ed ils cussegliers la pusseivladad da prender investa da quei document sco era d'ulteriura documentaziun tier l'administraziun communal (s'annunziar al spurtegl).

Per garantir in tractament efficient, supplichein nus ils commembers dil cussegl da sclarir damondas da pintga muntada ordavon cun ils geraus responsabels, respectivamein cul canzlist. Damondas ni propostas da pli gronda muntada supplichein nus d'inoltrar ordavon all'administraziun communal, sinaquei che nus saveien far las preparativas necessarias per in tractament serius e speditiv.

Annexas:

- *Survesta dil preventiv 2016*
- *Quen current - preventiv 2016*
- *Quen d'investiziun - preventiv 2016*
- *Quen Center da sport e cultura - resumaziun preventiv 2016*
- *Mesiras per megliar la situaziun finanziaria dalla vischnaunca*
- *Rapport dalla cumissiun da gestiun concernent il preventiv 2016 e la fixaziun dil pei da taglia*
- *Plan da finanzas 2017 - 2021 (survesta, quen current, program d'investiziun, cefras indicativas)*